

P r i k a z i i o s v r t i

RAZGOVORI

Recenzija knjige Mladen Parlov, *Razgovori*, Crkva u Svijetu, Split, 2024.

Knjiga je skup objavljenih razgovora koje je autor vodio u raznim situacijama i na različite teme a objavljeni su na društvenim mrežama i na raznim radijskim ili televizijskim postajama. Knjiga sadrži 15 razgovora. U prvi mah čitatelj zbog naslova može pomisliti da je prevladavajuća tema uzeta iz razgovora crkvenih otaca ili duhovnih velikana te je više povijesna ili dogmatska. Međutim kad se otvori sadržaj, jasno je da autor daje intervjuje na vrlo aktualne teme i pisanja.

Naime, *Razgovori* su zapravo duhovni priručnik pisan kao intervju, što je ponajprije novinarski ili publicistički oblik, dakle razgovor s kime bitnim. U prvi mah čitatelj bi stoga mogao upasti u klopku te podcijeniti sadržajnost knjižice. Jer intervju je lagano štivo, mora biti protočno i zanimljivo. Međutim, ova je knjižica daleko složenija od „light-teologije” ili „welles-teologije”. Odgovarajući na novinarska pitanja, autor nudi odgovore, jezgrovito progovarajući o kamenčićima i oblucima iz mozaika teoloških tema; praktičnih i odgojnih, duboko ukorijenjenih u Crkvenom učiteljstvu, napose u otačkoj misli, moralnoj i dogmatskoj te duhovnoj teologiji. Eto razloga za poziv na čitanje.

Tu će nestropljiv čitatelj već uz kavu pronaći pitanje ili zanimljivu temu, valjano obrađenu. Drugi će krenuti redom pa pročitati sva pitanja i sve odgovore, ili barem pola od toga. Treći će tražiti teme iz kojih će produbljivati ili širiti ono što zna. Svakako, u mozaičnosti tema i motiva svatko može pronaći zanimljivo i korisno, a ipak „svoje” duhovno štivo o kršćanskome oblikovanju života.

Autor se služi induktivnim putem *vidjeti, prosuditi i djelovati*, ispreplećući ga s deduktivnim. Međutim tu metodu praktične teologije u svim koracima prepleće sa svetopisamskim i otačkim izvorima kako bi, od početka do kraja, u sva tri koraka zadržao svetopisamski hermeneutički ključ. Dakle, premda autor izlaže mnoge suvremene teme, on ih – od početka – gleda teološkim očima prosuđujući

svjetlom katoličke duhovnosti te upućuje u pastoralna i katehetska rješenja. Tako se autor odgovorima ili pitanjima kreće sigurnim koracima praktične teologije: *prepoznati*, *protumačiti* i čitatelju ponuditi put kojim mu je ići.

Ova je knjiga jedan od načina odgovora na pitanje: *Kako skrenuti pozornost na Isusa Krista kao svjetlo života?* Autor pripovijeda, tumači i razlaže jednostavnim pripovijestima, nerijetko popraćeni- ma primjerima i slikama kako bi temu približio širem čitateljstvu. U isti je mah tekst vrlo sadržajan, jezgrovit i teološki jasan. Pripovijedanje ili naracija prevladava kao način ili metoda, što ne čudi jer je to u početcima svake uljudbe. U novije vrijeme nastao je tzv. *story telling*, što je samo novo ime za staru vještinu pripovijedanja kakvu su imali naši stari. A takvo pripovijedanje, pak, autoru ove knjige, nije daleko ni od uha ni od duha. Ne čudi stoga autorova dosjetljivost i raznolikost u pristupu teološkom sadržaju i pristupu „suvremenoj metodi” dobra pripovijedanja (koje je mogao slušati u zavičaju svojih predaka).

Usmjerimo li se na praktično-teološki pogled na sadržaj s obzirom na teme kulture sinodalnosti, izobrazbe i odgoja, možemo ustvrditi da autor inkluzivno upućuje na sinodalnu duhovnost. Naime, radni dokument za prvi dio Sinode 20. lipnja 2023. sinodalnost tumači kao inkluzivno decentraliziranu predodžba Crkve susreta i razgovora koja je otvorena, i sve prihvaća te je „predana slušanju”. Budući da i sama knjiga metodom i sadržajem upućuje na osluš- kivanje znakova vremena i razgovor o njima te ukazuje na stvarne pothvate svih odgojnih čimbenika, možemo ustvrditi da upućuje na sinodalnu duhovnost. Ona se pak sastoji od slušanja i razgovora, donošenja zajedničkih zaključaka i upućivanje na pastoralna i katehetska rješenja i stvarne katehetske probleme. Tako nam autor, primjerice govoreći o katehezi roditelja, izričito kaže da se roditeljima ne smije propovijedati i nuditi nagovore, nego valja pružiti iskustvo žive vjere kako bi i oni sami to iskustvo mogli dati dalje.

Autor govori o vjernicima laicima koji Crkvu čine nazočnom u društvu, a osobito o mladima (str. 77). O njima kaže da su „iskreni Bogotražitelji, spremni biti solidarni i pod cijenu osobnih žrtava, trude se rasti u vjeri te vlastitu vjeru svjedočiti drugima”.

Spominjući digitalnu kulturu i navještaj evanđelja, kritički se odnosi prema kulturi provođenja slobodnoga vremena i tvrdi da, umjesto da mlade odgaja obitelj, to čine mediji odgajajući mlade koji svoje slobodno vrijeme poklanjanju društvenim mrežama.

Sinodalni pristup izobrazbi i odgoju obuhvaća govor o teološ- koj izobrazbi na splitskom KBF-u, o evangelizaciji obitelji pa autor

na str. 75 tvrdi da treba promijeniti pastoralni pristup obitelji, koja treba postati subjekt pastorala i važan evangelizacijski čimbenik Crkve.

U knjizi ćemo naći dobar dio smjernica o tzv. sinodalnoj duhovnosti, čija su obilježja svetopisamska utemeljenost, dosljednost u crkvenom nauku i pastoralna jasnoća.

Ključne teme:

Blažena Djevica Marija – Knjiga je mali kompendij mariologije. Marija Bogorodica, štovanje, dogme, hodočašća, ukazanja, ali i osobni pristup: „Osobno mi je Marija nadahnuće, izazov i poticaj u osobnom traženju i vršenju volje Božje” (str. 25).” Na pitanje kako razmišlja marijanski vjernik (str. 35), autor odgovara da Marija nema gotovih rješenja. Ona je žena koja raste u vjeri. Marijanski vjernik razmišlja: „Ne znam što mi donosi sutra, ali imam povjerenja u Boga koji me poziva.”

U marijologiji autor nerijetko otkriva i kristologiju jer, kako kaže na str. 168: „Marija uvijek pokazuje na svoga Sina, našega Gospodina Isusa Krista.” Na pitanje koja je glavna Marijina poruka za nas autor odgovara: „Njezina poruka bi u biti bila da otvorimo svoja srca njezinu Sinu koji želi ući u naše živote. Njezin Sin je naš pokoj, naša radost, naš mir, naš život, naše sve” (str. 168).

Autor govori o društvu i spominje virus korone, deklarirani i kulturni katolici, kultura života u Africi i kultura smrti u Europi (str. 114), budućnost Europe (str. 210). Europa ide svomu kraju. „Riječ Isusa Krista je poziv na život, a ne na smrt, dok se Europom širi kultura smrti.” Autor spominje i opasnost od poganskog panteizma, povratka na pretkršćanstvo u Europi, koji se očituje u novim zakonima u obliku ekologizma, ekologije kao nove religije (dok se u isti mah ne štiti život od rođenja pa do smrti).

Tema o obitelji (str.150) obuhvaća svetost i dostojanstvo života, to je monogamna obitelj shvaćena kao zajedništvo muškarca i žene. U sklopu ove teme obrađuje se i tema slobode savjesti. Na pitanje kako se boriti protiv poroka, uroka i drugoga? Autor odgovara: „Osobnom molitvom, konkretnim promjenama u životu, povratak ozbiljnom kršćanskom životu, bavljenjem riječju Božjom i redovitim sakramentalnim životom” (str. 201).

Autor na više mjesta progovara o Crkvi i o poslanju Crkve (str. 125). Smatra da slabi utjecaj Crkve, gotovo je na snazi irelevantnost Crkve, ona je kao jedna od nevladinih organizacija, a zbog toga se smanjio i utjecaj teologije (str.141). Na str. 125 govori o poslanju Crkve: „Poslanje Crkve je spasenje duša. Poslanje Crkve je navještaj evanđelja, služenje kraljevstvu Božjem. Država bi se trebala bavi-

ti zdravljem ljudi a mi moramo ljudima buditi nadu. Moramo ljude vraćati Isusu Kristu. Pozvati na obraćenje, bilo to zgodno, bilo nezgodno. U dobrim i lošim vremenima naša poruka uvijek mora biti Isus Krist, jedini Spasitelj, jedina nada čovjeka i Europe.”

Na više mjesta autor govori o ženama. (str. 23), o majčinstvu, ali i o ženskom geniju (str. 24).

U knjizi se više puta govori o Križu. Suvremeni zapadni čovjek želi religiju bez Boga ili slabašnu duhovnost, tj. alternativnu duhovnost koja daje osjećaj ispunjenosti. Na str. 89 autor tumači kako „za sve što vrijedi treba platiti cijenu, što je vrijednost veća, veća je i cijena koju treba platiti”.

Na str. 169 autor tvrdi: „Križ je neuklonjiva dimenzija kršćanskog življenja. Bez križa ne možemo razumjeti ni život Isusa Krista ni kršćanski život. Križ nije uvijek ugodan. U biti ono što nedostaje danas mnogim kršćanima je upravo to neživljenje vlastitoga života u dimenziji križa”!

Na stranici str. 178 autor napominje: „Isus pokazuje put ljudskog ostvarenja u silasku, odnosno čovjek što više ide ispod sebe, što više ide u poniznost, u služenje drugima, u ljubav, to će biti i veće njegovo ostvarenje. To je put kojim je on sam prošao, put služenja i put poniženja.”

Na pitanje kako biti svet autor odgovara na stranici 44.

Na kraju možemo reći da ova mala knjiga krije mnogo iznenađenja i u obliku uputa za život. Stoga je njezina temeljna poruka kako, kaže i Knjiga Izreka, da „čovjek pametan pazi na korak svoj” (Iz 14,15) te sadržaj knjige potiče čitatelja na mudrost i budnost u molitvama (prema 1 Pt 4,7).

I na koncu zaključimo. Ova je knjiga zaista zanimljivo i čitanja vrijedno djelo pogodno kao kvalitetna literatura za teološku kulturu vjernika laika u župnoj zajednici, za obiteljsku katehezu, za katehezu krizmanika, ali i za osobno duhovno štivo.

Jadranka Garmaz